

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«АГРАРНЕ ПРАВО УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
АГРОСФЕРИ»**

*Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень
Ступінь вищої освіти – доктор філософії
Галузь знань – 08 «Право» / 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність – 081 «Право» / 293 «Міжнародне право»*

2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Кафедра земельного та аграрного права

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ
ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ
«АГРАРНЕ ПРАВО УКРАЇНИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
АГРОСФЕРИ»**

Харків 2025

Навчально-методичний посібник для практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «**Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери**» для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти / Уклад.: Курман Т.В., Бакай Ю.Ю. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2025. 46 с.

У к л а д а ч і:

д.ю.н., проф. Курман Тетяна Вікторівна

к.ю.н., доц. Бакай Юлія Юріївна

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого
(31 серпня 2023 р., протокол №1,
оновлено 24 квітня 2025 р., протокол № 11)

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	5
2. Опис навчальної дисципліни.....	7
3. Зміст програми навчальної дисципліни.....	9
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	12
5. Рекомендації до виконання самостійної роботи	24
6. Рекомендовані нормативно-правові акти.....	27
7. Рекомендована література.....	28
8. Інтернет ресурси.....	34
9. Питання для підготовки до іспиту.....	34
10. Критерії поточного та підсумкового контролю знань.....	37

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» є закріплення, розширення та поглиблення спеціальних правових знань й формування предметних компетентностей у сфері правового забезпечення аграрних відносин в умовах сталого розвитку агросфери, активізація аналітичної діяльності здобувачів, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок у регулюванні відносин в агросфері.

Навчальна дисципліна «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» спрямована на формування фахових компетентностей за спеціалізаціями в рамках узагальненого об'єкта юридичної практики. Її вивчення сприяє набуттю майбутніми докторами філософії знання фундаментальних засад аграрного права, сучасного аграрного законодавства, перспектив його розвитку та практики його застосування.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни відповідно до її знаннєвої компоненти і дидактичної структури є: формування фахових та предметних компетентностей, що спираються на науково обґрунтовані аграрно-правові концепції і доктрини, засвоєння теоретико-правових та методологічних засад правового забезпечення аграрних відносин в умовах сталого розвитку агросфери, системи аграрного права, сучасних форм ведення агробізнесу, правового регулювання окремих видів агробізнесу як у сфері традиційного сільськогосподарського виробництва, так і альтернативних форм його ведення, правового забезпечення продовольчої безпеки держави, видів і форм державної підтримки сільського господарства, сільськогосподарського дорадництва, сталого розвитку сільських територій, основ компаративістського аграрного права, особливостей розвитку агросфери в умовах СОТ та ЄС, необхідних для виконання своїх функцій у процесі

майбутньої трудової та наукової діяльності і розвитку кар'єри, засновані на здобутих знаннях з даної навчальної дисципліни.

При вивченні навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» у здобувачів третього освітньо-наукового рівня мають бути сформовані такі предметні компетентності як: знання методологічних та теоретико-правових підходів щодо системоутворюючих категорій аграрного права в умовах сталого розвитку агросфери, генези законодавчого забезпечення агробізнесу, правового становища суб'єктів аграрних відносин, інституційно-функціонального забезпечення й секторальноправового регулювання агробізнесу в Україні, гарантування продовольчої безпеки, сталого сільського розвитку; здатність тлумачити та застосовувати норми аграрного права та законодавства у процесі роботи за юридичною спеціальністю та наукової діяльності; здатність бути обізнаним у практиці застосування аграрного законодавства України, основних напрямках й перспективах його подальшого розвитку; уміння самостійно поповнювати знання та використовувати їх в практиці застосування аграрного та іншого законодавства; здатність застосовувати діалектичний, формально-логічний, герменевтичний, порівняльно-правовий та інші спеціальні юридичні методи дослідження під час наукових пошуків у сфері аграрного права; знання механізму вирішення юридичних колізій у правовому регулюванні відносин в агросфері; уміння моделювати правові ситуації у сфері агробізнесу; здатність підбирати та узагальнювати нормативно-правові акти, що регулюють відносини в агросфері, з метою критично-конструктивного їх оцінювання; уміння здійснювати аналіз правових документів, узагальнювати судову практику з питань врегулювання аграрних відносин для однакового застосування норм у повторюваних типових правових ситуаціях та застосовувати аналогію права чи аналогію закону як засобу усунення прогалин в аграрному законодавстві; навички підготовки проектів правозастосування у галузі аграрних правовідносин; здатність надавати

консультації при вирішенні казусів та спорів в агросфері; здатність ознайомлюватись та застосовувати законодавство ЄС та право СОТ у сфері ведення агробізнесу; здатність системно аналізувати положення аграрного законодавства та практику його застосування, в тому числі судову практику тощо.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (НАВЧАЛЬНІ ОДИНИЦІ)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		Очна та заочна форми навчання	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань – 08 «Право»/ 29 «Міжнародні відносини» (шифр і назва) Спеціальність –081 «Право»/ 293 «Міжнародне право» (шифр і назва) Рівень освіти – третій (доктор філософії)	Нормативна	
Модулів – 4		Рік підготовки: перший	
Індивідуальне завдання (контрольні роботи) – 2		семестр	
		1-й	2-й
		Лекції	
Загальна кількість годин - 180		40 год.	
		Практичні заняття	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача - 6		20 год.	
		Самостійна робота	
		120 год.	
	Вид контролю: іспит		

Основні модулі навчальної дисципліни

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЕКТС: 6 Кількість модулів: 4 Загальна кількість годин: 180 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи здобувача – 6.	Рівень освіти – третій (доктор філософії) Галузь знань – 08 «Право» / 29 «Міжнародні відносини» Спеціальність – 081 «Право» / 293 «Міжнародне право»	Варіативна Модуль 1 <i>Державна аграрна політика та сталий розвиток агросфери.</i> Лекції: 12 год. Практичні заняття: 6 год. Самостійна робота: 28 год. Колоквіум: 2 год. Модуль 2 <i>Організаційно - правові форми агробізнесу в Україні.</i> Лекції: 10 год. Практичні заняття: 4 год. Самостійна робота: 28 год. Кейс-студія: 2 год. Види контролю: поточний контроль; семестровий залік; Модуль 3 <i>Загальні правові засади ведення сталого сільськогосподарського виробництва.</i> Лекції: 8 год. Практичні заняття: 4 год. Самостійна робота: 28 год. Групові проекти: 2 год. Модуль 4 <i>Правове забезпечення окремих видів агробізнесу в умовах сталого розвитку.</i> Лекції: 10 год. Практичні заняття: 6 год. Самостійна робота: 28 год. Колоквіум: 2 год. Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль

		знань (іспит).
--	--	----------------

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Державна аграрна політика та сталий розвиток агросфери.

Агросфера як основа предмета аграрного права. Основні доктрини та системоутворюючі категорії аграрного права. Поняття та предмет аграрного права. Теорія і методологія аграрно-правового регулювання. Принципи аграрного права в умовах сталого розвитку агросфери. Система сучасного аграрного права. Аграрні правовідносини, їх елементи та класифікація. Приватні та публічні засади регулювання відносин в агросфері. Аграрна реформа, її генеза і напрями. Сталий розвиток як пріоритетний напрям аграрноправового регулювання. Міжнародні та національні засади забезпечення сталого розвитку агросфери. Аграрне законодавство України: поняття, класифікація, рівні, перспективи розвитку. Локальні внутрішньогосподарські нормативно-правові акти сільськогосподарських підприємств. Державна та регіональна аграрна політика в Україні, стратегічні цілі та завдання. Поняття та принципи державно-правового регулювання сільського господарства, його інституційні засади, форми та методи. Публічно-приватне партнерство у сільському господарстві, державна підтримка та інноваційно-інвестиційний розвиток агросфери. Поняття, ознаки, принципи та правове забезпечення продовольчої безпеки, сталого розвитку агросфери і сільських територій в умовах глобалізації.

Модуль 2. Організаційно-правові форми агробізнесу в Україні.

Особливості правового становища фермерських господарств, сімейних фермерських господарств, сільськогосподарських кооперативів, аграрних холдингових компаній, сільськогосподарських акціонерних товариств і

сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю. Особливості створення, функціонування і припинення діяльності вказаних суб'єктів агробізнесу. Правовий режим їх майна. Фермерське та інше сільськогосподарське землекористування. Членські відносини у фермерських господарствах, сімейних фермерських господарствах та сільськогосподарських кооперативах, а також особливості врегулювання трудових відносин у сільськогосподарських підприємствах. Поняття, юридичні ознаки особистих селянських господарств. Сільський (зелений туризм): поняття, види, правове регулювання. Порядок обліку, набуття земельних ділянок та припинення ведення особистого селянського господарства. Аграрний ринок в системі агробізнесу: правова основа.

Модуль 3. Загальні правові засади ведення сталого сільськогосподарського виробництва.

Традиційне сільськогосподарське виробництво. Правові засади сталої виробничо-господарської діяльності суб'єктів агробізнесу. Бізнес-планування агробізнесу. Спеціалізація аграрного виробництва. Підсобні виробництва та промисли в агросфері. Альтернативні форми сільськогосподарського виробництва: поняття, види, правові засади. Правовий механізм забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції. Екологізація аграрного виробництва: поняття, напрями, нормативна основа. Правове забезпечення біобезпеки в агросфері. Використання ГМО при виробництві сільськогосподарської продукції. Органічне сільськогосподарське виробництво: поняття, вимоги, нормативне регулювання. Суб'єкти органічного виробництва. Сертифікація органічного сільськогосподарського виробництва. Маркування та обіг органічної сільськогосподарської продукції. Державний контроль в агросфері. Особливості та види договірних відносин суб'єктів агробізнесу.

Модуль 4. Правове забезпечення окремих видів агробізнесу в умовах сталого розвитку.

Компаративістське аграрне право. Правові засади ведення агробізнесу у рослинництві, тваринництві, аквакультурі і агролісівництві. Сталий розвиток сільських територій та агросфери: теоретико-правові підходи. Диверсифікація сільських територій і агробізнесу. Аграрні права. Захист прав суб'єктів агробізнесу. Рейдерство. Захист від захоплення врожаю сільськогосподарських культур. Компаративістські підходи до регулювання аграрних відносин. Міжнародні договори в агросфері. Кодекс Аліментаріус як основа міжнародноправового регулювання у сфері якості та безпечності сільськогосподарської продукції. Угоди СОТ «Про сільське господарство», «Про застосування санітарних та фітосанітарних заходів», «Про технічні бар'єри у торгівлі». Аграрне законодавство зарубіжних країн. Поняття, напрями і перспективи адаптації аграрного законодавства України до вимог законодавства ЄС. Основні напрями та цілі спільної аграрної політики ЄС. Правове регулювання аграрних відносин в ЄС. Особливості державної підтримки суб'єктів агробізнесу в ЄС.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗАНЯТТЯ 1-2

Системоутворюючі категорії аграрного права. Аграрне законодавство України: сучасний стан та перспективи розвитку

Питання для обговорення

1. Становлення та розвиток аграрного права як галузі права та юридичної науки.
2. Поняття аграрного права: класичні та новелістичні підходи.
3. Сучасні погляди на предмет аграрного права.
4. Методи аграрного права: доктринальні підходи.
5. Система сучасних принципів аграрного права.
6. Аграрно-правова доктрина: поняття та перспективи розвитку.
7. Аграрні правовідносини: поняття, склад і класифікація.
8. Характеристика та види новелістичних аграрних правовідносин.
9. Суб'єкти та об'єкти аграрних правовідносин.
10. Аграрне законодавство: система, сучасний стан і перспективи розвитку.
11. Локальні внутрішньогосподарські нормативно-правові акти як специфічна форма аграрного права.
12. Міжнародно-правове регулювання аграрних відносин. Право СОТ як регулятор аграрних відносин на сучасному етапі.

Завдання

1. Визначте елементи та види правовідносин у наведених нижче прикладах:

- 1) член фермерського господарства «Дежавю» звернувся до суду з позовом до господарства про визнання незаконним припинення його участі в господарстві через переїзд із села в місто на іншу роботу;
- 2) пасічник Романенко отримує державну підтримку на розвиток бджільництва;
- 3) голова фермерського господарства укладає договір про обслуговування з ветеринарною клінікою «Імпульс»;
- 4) сімейне фермерське господарство (СФГ) «Фіона» здійснює сертифікацію органічної аквакультури;
- 5) член сільськогосподарського кооперативу Павленко вносить додатковий вклад до статутного капіталу кооперативу;
- 6) Нестеренко отримує земельну ділянку для заняття садівництвом та будівництва садового будиночку;
- 7) відносини, що виникли з приводу відшкодування шкоди, заподіяної сільськогосподарському кооперативу колишнім членом кооперативу Петренком, виключеним за систематичне порушення Статуту та Етичного кодексу сільськогосподарського кооперативу;
- 8) відносини щодо інвестування коштів у будівництво школи у с. Новопетрівка Сумської області й реалізації проєкту «Шкільний автобус» для організації перевезення школярів із сусідніх сіл до школи і додому.

Чи є вказані правовідносини предметом правового регулювання аграрного права?

2. Ознайомтесь із віртуальним простором Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) за посиланням: <https://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=UKR>.

Охарактеризуйте правовий статус ФАО як суб'єкта аграрних відносин.

3. Які з наведених нижче документів належать до внутрішньогосподарських локальних нормативно-правових актів:

- а) декларація про створення сімейного фермерського господарства;
- б) розпорядження голови ОДА про формування продовольчого резерву області;
- в) затверджені на загальних зборах членів сільськогосподарського кооперативу Правила внутрішньогосподарської діяльності сільськогосподарського кооперативу;
- г) наказ виконавчого директора сільськогосподарського кооперативу про створення філії;
- д) рішення голови фермерського господарства про преміювання найманих працівників Іваненка і Петренка за впровадження агроінновацій у виробничий процес;
- е) наказ директора державного сільськогосподарського підприємства про початок посівної кампанії;
- є) рішення установчих зборів засновників про створення сільськогосподарського кооперативу?

Обґрунтуйте свій вибір. За яких умов внутрішньогосподарські локальні нормативно-правові акти можуть визнаватися джерелами аграрного права?

4. Наведіть аргументи *pro and contra* (за і проти):

1. віднесення до джерел аграрного права:

- а) судової практики і правових позицій ВС;
- б) релігійних норм;
- в) звичаїв і узвичаїнь сільської практики;

2. кодифікації аграрного законодавства.

5. Підготуйте каталог наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.

ЗАНЯТТЯ 3.

Правові основи державної аграрної політики як основи агробізнесу.

Державна підтримка агробізнесу.

Правове забезпечення продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Державна і регіональна аграрна політика: поняття і нормативне забезпечення, напрями і наукові погляди.
2. Принципи і цілі державної аграрної політики України.
3. Державна підтримка агробізнесу: поняття й види, правові засади.
4. Сільськогосподарське дорадництво: поняття, форми, правове регулювання.
5. Правове забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації.
6. Правова регламентація оцінювання стану продовольчої безпеки: національний та глобальний підхід. Критерії, індикатори і загрози продовольчої безпеки.

Завдання

1. На власний розсуд оберіть з наведеного переліку один вид державної підтримки сільського господарства, охарактеризуйте систему заходів, до належать до цього виду державної підтримки, й доведіть, навівши 3-5 аргументів, що саме цей вид підтримки здатний забезпечити максимальну ефективність ведення агробізнесу і сталий розвиток сільських територій: 1) бюджетна; 2) податкова; 3) кредитна; 4) організаційно-регуляторна; 5) грантова; 6) фінансова; 7) цінова; 8) страхова; 9) інвестиційно-інноваційна; 10) власний варіант.

Наведіть перелік наукових робіт (дисертації, монографії, наукові статті) представників юридичної науки, присвячених дослідженню обраного виду державної підтримки агробізнесу.

2. *Розгляньте наведені приклади й визначте, чи відповідає стан забезпечення продовольчої безпеки нормативно встановленим показникам:*

1) середньодобова енергетична цінність раціону у родині пенсіонера Петренка складає 2250 ккал, при цьому отримання 1800 ккал забезпечується за рахунок споживання продуктів харчування рослинного походження (круп, рослинної олії, хлібобулочних виробів, овочів тощо);

2) достатність запасів зерна у державних ресурсах відповідає 4 місяцям споживання населенням Київської області;

3) рівень імпорту фуражного зерна склав 60 відсотків за поточний рік, 73% — відмічався по групі «риба і рибопродукти».

3. *Підготуйте каталог наукової додаткової літератури відповідно до теми заняття.*

4. *Підготуйте публічну доповідь на одну із запропонованих тем:*

1) Особливості правового забезпечення продовольчої безпеки України та світу в умовах пандемії Covid-19.

2) Шляхи розв'язання продовольчих криз і попередження продовольчих загроз в умовах збройних конфліктів: міжнародно-правовий та національно-правовий аспекти і досвід.

3) Продовольство як зброя: міжнародно-правовий аспект.

ЗАНЯТТЯ 4.

Сталий розвиток як пріоритетний напрям аграрно-правового регулювання: національний та міжнародний аспект

Питання для обговорення

1. Сталий розвиток як правова категорія і пріоритетний напрям аграрно-правового регулювання.
2. Сталий розвиток сільських територій та агросфери: теоретико-правові підходи.
3. Аграрна реформа: генеза та правові засади.
4. Теоретико-правові проблеми регулювання аграрних відносин в умовах сталого розвитку агросфери.
5. Система заходів забезпечення сталого розвитку сучасного аграрного виробництва.
6. Диверсифікація аграрного виробництва: теоретико-правові аспекти.
7. Особливості і правові засади сільськогосподарського землекористування в умовах сталого розвитку.

Завдання

1. На власний розсуд оберіть з наведеного переліку окремих видів заходів забезпечення сталого розвитку сучасного аграрного виробництва (організаційно-правові; виробничо-господарські; еколого-економічні; освітньо-виховні; інформаційні; соціально-етичні; ваш варіант).

Підготуйтеся до публічного виступу. Наведіть 3-5 переконливих аргументи на користь реалізації даного виду заходів у досягненні Глобальних цілей сталого розвитку в агросфері.

2. Ознайомтеся з Глобальними цілями сталого розвитку, затвердженими ООН у 2015 р. Дослідіть систему законодавчих заходів, спрямованих на досягнення тієї чи іншої ЦСР в Україні чи іншій державі, й визначить їх ефективність/неефективність.

Запропонуйте власні пропозиції щодо найбільш ефективних шляхів досягнення ЦСР в агросфері, надайте обґрунтування власної позиції.

3. Ознайомтеся з правовими позиціями Верховного Суду щодо захисту земельних прав фермерських господарств та їх членів.

ЗАНЯТТЯ 5.

Організаційно-правові форми агробізнесу в Україні

Питання для обговорення

1. Поняття та класифікація суб'єктів агробізнесу, їх організаційно-правові форми.
2. Генеза виникнення та зміни поняття фермерського господарства.
3. Сучасні юридичні ознаки фермерського господарства та сімейного фермерського господарства.
4. Особливості становлення сільськогосподарських кооперативів у період трансформації законодавства.
5. Теоретичні та практичні підходи до визначення права членства у фермерських господарствах та сільськогосподарських кооперативах.
6. Аграрні господарські товариства: теоретико-правові засади функціонування.
7. Особливості правового статусу агрохолдингів та аграрних ТНК.

Завдання

1. Підготуйте презентацію (не менше 10 слайдів) на одну із запропонованих тем:

1. Законодавча регламентація діяльності фермерських господарств: досвід іноземних країн.
2. Право членства у фермерському господарстві: теорія та практика.

3. Сучасні тенденції розвитку теорії та практики щодо врегулювання членських правовідносин у фермерському господарстві.

4. Агрокластери: теоретико-правові засади виникнення та розвитку.

5. Агрохолдинги як суб'єкти агробізнесу: проблеми правової регламентації.

2. Підготуйте письмове есе відповідно до теми заняття.

3. Голова фермерського господарства «Червоні зорі» Коваль подав до господарського суду підписану одноособово заяву про банкрутство господарства на тій підставі, що через бойові дії земельні ділянки господарства заміновані й не підлягають використанню, а більша частина сільськогосподарської техніки знищена. Члени фермерського господарства згоди на такі дії не надали. Фермерське господарство отримувало державну допомогу у вигляді субсидій на відшкодування страхових платежів у минулому податковому році.

Чим регулюється процедура банкрутства фермерських господарств? Чи правомірні дії Ковалю? Проаналізуйте судову практику в сфері банкрутства фермерських господарств.

ЗАНЯТТЯ 6-7

Аграрний ринок в системі агробізнесу: правові і доктринальні основи

Питання для обговорення

1. Аграрний ринок України: поняття, інфраструктура та співвідношення з категорією «агробізнес».

2. Суб'єкти ринкової аграрної інфраструктури: поняття та класифікація.

3. Сільськогосподарські товаровиробники як суб'єкти аграрного ринку.

4. Правовий статус аграрної біржі як учасника аграрного ринку.

5. Оптові ринки сільськогосподарської продукції як суб'єкти аграрного ринку.

6. Перспективи і напрями розвитку ринкової аграрної інфраструктури в Україні в умовах євроінтеграції.

Завдання

1. Підготуйте доповідь або презентацію на одну із запропонованих тем:

1) Ринкова аграрна інфраструктура та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки;

2) Новели законодавства та перспективи розвитку аграрного ринку в системі сучасного агробізнесу;

3) Актуальні питання розвитку ринку органічної сільськогосподарської продукції.

2. Проаналізуйте основні сучасні проблеми у сфері функціонування аграрного ринку та запропонуйте можливі шляхи їх подолання. Охарактеризуйте вплив збройної агресії Російської Федерації на ситуацію в Україні.

3. Підготуйте глосарій (не менше 10 слів) або каталог наукової додаткової літератури (не менше 10 джерел) відповідно до теми заняття.

ЗАНЯТТЯ 8.

Науково-теоретичні і правові засади ведення традиційного сільськогосподарського виробництва та альтернативних його форм.

Правовий механізм забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції

Питання для обговорення

1. Правове регулювання відносин у сфері ведення сталого сільськогосподарського виробництва: тенденції та перспективи.
2. Стале сільськогосподарське виробництво: поняття та система заходів забезпечення.
3. Доктринальні та законодавчі підходи до питань правового забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції.
4. Правова регламентація маркування харчової продукції. Інформація для споживачів харчової продукції.
5. Інституційно-функціональне забезпечення державного контролю за якістю та безпечністю сільськогосподарської продукції.
6. Правові засади впровадження системи управління безпечністю харчової продукції (НАССР).
7. Міжнародно-правові вимоги щодо стандартизації і сертифікації харчових продуктів.
8. Екологізація традиційного аграрного виробництва як правова категорія.
9. Правове забезпечення альтернативних форм ведення сільськогосподарського виробництва. Органічне сільськогосподарське виробництво: право на ведення, сертифікація, маркування.
10. Особливості правового регулювання використання сучасних біотехнологій в умовах глобалізації.
11. Проблеми правової регламентації поводження з генетично-модифікованими організмами.

Завдання

1. *Надайте загальну характеристику законодавства у сфері ведення сталого сільськогосподарського виробництва.*
2. *Підготуйте презентацію (не менше 10 слайдів) на тему:*
 1. Якість ґрунту – якість сільськогосподарської продукції

2. Право на безпечну та якісну харчову продукцію: гарантії захисту
3. ГМО як інструмент боротьби із голодом.

3. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» не містить визначення поняття «якість харчової продукції продукції».

На основі доктринальних джерел та нормативно-правових актів, що регулюють відносини в даній сфері, запропонуйте власне визначення вказаної категорії.

4. *Грунтуючись на системному аналізі наукової літератури та нормативно-правових актів запропонуйте власну стратегію екологізації сучасного сільськогосподарського виробництва.*

5. *На основі аналізу законодавства, наукової літератури та інших інформаційних джерел охарактеризуйте можливі позитивні та негативні наслідки використання біотехнологій в сільському господарстві.*

ЗАНЯТТЯ 9

Правове забезпечення окремих видів агробізнесу у рослинництві, тваринництві та аквакультурі

Питання для обговорення

1. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції рослинного походження.
2. Правове регулювання селекції рослин. Правова охорона прав на сорти.
3. Правове регулювання ринку зернових культур.

4. Особливості правового забезпечення виноградарства та виноробства в Україні.

5. Правове регулювання захисту сільськогосподарських рослин. Карантин рослин.

6. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції тваринного походження.

7. Правове регулювання племінної справи у галузі тваринництва. Ідентифікація та реєстрація сільськогосподарських тварин.

8. Правове забезпечення виробництва продукції бджільництва.

9. Особливості правового регулювання аквакультури.

10. Гармонізація законодавства ЄС та України у сфері правового регулювання виробництва сільськогосподарської продукції рослинного та тваринного походження.

Завдання

1. Проаналізуйте новели правового регулювання стимулювання розвитку виноградарства та садівництва в Україні.

2. Підготуйте доповідь про основні тенденції розвитку законодавства України у сфері державної підтримки окремих галузей сільськогосподарського виробництва.

ЗАНЯТТЯ 10

Захист прав суб'єктів агробізнесу

Питання для обговорення

1. Захист прав суб'єктів агробізнесу як правова категорія: поняття, принципи, форми.

2. Захист майнових та корпоративних прав суб'єктів агробізнесу.
3. Правові гарантії захисту земельних прав суб'єктів агробізнесу.
4. Правові засади протидії рейдерству в агросфері.
5. Захист національного аграрного товаровиробника: поняття, заходи, гарантії.
6. Особливості банкрутства суб'єктів агробізнесу: правові засади.

Завдання

1. *Підготуйте доповідь чи презентацію на одну із запропонованих тем:*
 - 1) Аграрне рейдерство: причини, наслідки й шляхи протидії
 - 2) Новели і тенденції судової практики у сфері захисту земельних прав суб'єктів агробізнесу
 - 3) Гарантії захисту прав членів кооперативних суб'єктів аграрних відносин
2. *Підготуйте глосарій (не менше 10 слів) або каталог наукової додаткової літератури (не менше 10 джерел) відповідно до теми заняття.*

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота здобувача – це самостійна діяльність здобувача вищої освіти, яку науково-педагогічний працівник планує разом зі здобувачем, але виконує її здобувач за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Призначенням самостійної роботи студента є: 1) поглиблення власних уявлень про окремі теоретико-правові та методологічні засади правового забезпечення аграрних відносин в умовах сталого розвитку агросфери, системоутворюючі категорії аграрного права, особливості правового становища суб'єктів агробізнесу, правове регулювання їх сталої сільськогосподарської діяльності, компаративістські

підходи до регулювання аграрних відносин; 2) формування на цій основі загальних, фахових та предметних компетентностей у сфері регулювання аграрних відносин в умовах сталого розвитку агросфери.

Формами самостійної роботи здобувачів є:

- підготовка до практичних занять;
- відпрацювання тем лекцій та практичних занять;
- підготовка рефератів;
- підготовка наукової доповіді та виступ на засіданні наукового гуртка;
- підготовка до поточного контролю та іспитів;
- огляд літератури та робота з нею;
- складання бібліографічних описів;
- підготовка есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою;
- написання наукових статей, тез наукових доповідей;
- підготовка до усної презентації та виступ з нею;
- складання тематичних кросвордів, розробка схем і таблиць;
- підготовка портфоліо з аграрно-правової тематики;
- розробка кейсів;
- головування та активна участь у засіданнях наукового гуртка;
- керівництво командою або активна участь у командній роботі при підготовці ділових ігор.

Письмове есе за вузькоспеціальною проблемною тематикою.

Виконується з метою поглибленого вивчення окремих проблем земельно- правового регулювання. Есе виражає індивідуальні уявлення автора про земельно-правові явища й має філософське спрямування.

Наукова стаття готується за актуальною проблематикою відповідно до теми дисертаційного дослідження.

Структура наукової статті має відповідати вимогам п. 3 постанови Вищої атестаційної комісії України «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України» від 15 січня 2003 р., No 7-05/1 (URL:

https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v05_1330-03#Text), зокрема, стаття повинна містити такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Написання тез наукової доповіді проводиться за актуальною проблематикою відповідно до теми дисертаційного дослідження.

Тези наукової доповіді готуються відповідно до вимог, визначених організаційним комітетом відповідної наукової конференції. Як правило, обсяг тез наукової доповіді становить не більше 4-х сторінок формату А-4. Тези наукової доповіді мають містити пропозиції з удосконалення теоретичних положень земельного права або ж земельного законодавства України.

Створення презентаційних проектів.

Це результат самостійного вивчення будь-якої земельно-правової проблематики зі створенням презентації за результатами роботи. Презентаційний проект — навчально-пізнавальна, дослідницька, творча діяльність, яка включає мету, узгоджені методи, способи дослідження, й спрямована на досягнення загального результату з розв'язування певної земельно-правової проблеми.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

1. Конституція України від 28 червня 1996 р., № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р., № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р., № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
6. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 р., № 5293-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17#Text>
7. Про бджільництво: Закон України від 22.02.2000 р., № 1492-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-14#Text>
8. Про виноград та виноградне вино: Закон України від 16.06.2005 р., № 2662-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2662-15#Text>
9. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>
10. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р., № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>
11. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р., № 1103-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>

12. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 р., № 37-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text>
13. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин: Закон України від 4 червня 2009 р., № 1445-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-17#Text>
14. Про молоко та молочні продукти: Закон України від 24.06.2004 р., № 1870-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1870-15#Text>
15. Про насіння і садивний матеріал: Закон України в редакції від 02.10.2012 р., № 5397-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/411-15#Text>
16. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 22.07.2014 № 1602-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text>
17. Про племінну справу у тваринництві: Закон України в редакції від 21.12.1999 р., № 1328-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#Text>
18. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07.2020 р., № 819-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
19. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р., № 973-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
20. Угода про сільське господарство: Угода СОТ від 15 квітня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_005#Text

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аграрне право: підруч. / [Т.В. Курман (керівниця авт. кол.), Ю.Ю. Бакай, В.І. Гордєєв та ін.] за ред. Т.В. Курман; Нац. юрид ун-т ім Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2024. 472 с.

2. Аграрне право: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ Ю.Ю.Бакай, Д.Ю. Кондратенко, Г.С. Корнієнко та ін.; за ред. Т.В. Курман, А.М. Статівки. Харків: Юрайт, 2022. 172 с.
3. Аграрне право: посібник для підготовки до іспиту / за заг. ред. А. М. Статівки та Т.В. Курман. – 5-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2022. 220 с.
4. Аграрне право: навчальний посібник: мультимедійне електронне видання/ уклад: Бакай Ю.Ю., Кондратенко Д.Ю., Корнієнко Г.С., Курман Т.В., Покальчук М.Ю., Станіславський В.П., Туєва О.М./ за заг. ред. Курман Т.В., Бакай Ю.Ю. Харків, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2024. 142с.
5. Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.
6. Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / О.М. Батигіна, В.П. Жушман, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: ФОП Шевченко С.О., 2013. 326 с.
7. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.
8. Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення: монографія / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Київ: Видавець О. М. Ешке, 2014. 260 с.
9. Батигіна О.М. Продовольча безпека: історія розвитку та сучасний стан правового регулювання. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку*: колект. монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 154-179 с.
10. Бакай Ю.Ю. Правові засади альтернативних способів урегулювання агроекспортних спорів. *Аграрне та земельне право України:*

сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія. Харків: Юрайт. 2022. С. 309-331.

11. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 16. Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга (гол.), В.В. Носік, П.Ф. Кулинич (заст. гол.) та ін. Харків: Право, 2019. 696 с.

12. Григор'єва Х.А. Продовольча безпека України: удосконалення законодавства в умовах воєнних, євроінтеграційних та екологічних викликів: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2024.- 228 с.

13. Бакай Ю.Ю. Аграрні розписки та аграрні ноти як механізми фінансування агробізнесу. Науково-практичний журнал «Право та інновації». №2(46). 2024. С. 119-124.

14. Legal provision of food security and rational land use in organic production in Ukraine in the context of European integration: monograph / edited by D. Fedchyshyn, I. Ignatenko, O. Bondar. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022, 250 p.

15. Tetiana V. Kurman, Oleksandr V. Kurman, Oksana M. Tuieva. The legal foundations of food safety as a means of providing public health in globalization. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, tom LXXII, nr 12 cz. II. p. 2626-2630. (DOI: 10.36740/WLek201912239).

16. Tetiana Kurman, Liudmyla Leiba, Oksana Tuieva. The Legal Foundations of Organic Agriculture as a Means of Security of Public Health. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2022. № 2 (№ 14). P.167-175.

17. Кондратенко Д.Ю. Продовольство як зброя: Правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Україні в умовах воєнного стану. *Право та інновації*. Харків: НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України 2024. №2. С.53-61.

18. Корнієнко Г.С. Агробізнес в Україні: теоретико-правові проблеми становлення та розвитку: монографія. Харків. Юрайт, 2023. 560 с.

19. Корнієнко Г.С. Організаційно-правові аспекти регулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції рослинного походження в Україні. *Наук. вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія «Юрид. науки»*. 2017. Вип. 5. Т. 1. С.171-176.
20. Корнієнко Г.С. Правові засади експорту сільськогосподарської продукції як основи продовольчої безпеки в сучасних умовах. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку*: колект. монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 128-153 с.
21. Корнієнко Г.С. Правові аспекти органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. *Jurnal uljuridic national: teorieşipractică*. 2020. № 5 (45). С. 124–130.
22. Кулинич П.Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: моногр. Київ: Логос, 2011. 688 с.
23. Курман Т.В. Державна аграрна політика України як категорія аграрного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 2. С. 17-20.
24. Курман Т.В. Правові засади використання біотехнологій в умовах сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 97-102.
25. Курман Т.В. Проблеми законодавчого забезпечення виробництва органічної продукції тваринництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 153-157.
26. Курман Т.В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 148-154.
27. Курман Т.В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: моногр. Харків: Юрайт, 2018 р. 376 с.

28. Курман Т.В. Поняття, ознаки, основні категорії та принципи продовольчої безпеки України. *Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів*: матер. Дискусійної панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовтня 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 87-103.

29. Курман Т.В. Теоретико-правові засади органічного сільського господарства в умовах забезпечення сталого розвитку. *Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природоресурсних відносин в Україні*: колект. моногр. / відп. ред.: Т.Є. Харитонова, І.І. Каракаш. Одеса: Вид. Дім «Гельветика», 2018. С. 357-383.

30. Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: моногр. / за заг. ред. В.М. Шульги. Харків: Юрайт, 2020. С. 194-206.

31. Піддубний О.Ю. Правовідносини у сфері біотехнологій: перспективи розвитку: моногр. Київ: Ірідіум, 2016. 352 с.

32. Покальчук М.Ю. Проблеми правового регулювання продовольчої безпеки України в контексті пандемії COVID-19. *Вісник Харківськ. націон. ун-ту ім. В.Н. Каразіна*, Серія «Право», 32 (2021) URL: <https://periodicals.karazin.ua/law>

33. Полюхович Л.І. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації в Україні у контексті вимог СОТ: монографія. Київ: Вид-ць О.М.Ешке, 2014. 208 с.

34. Право продовольчої безпеки: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ кол. авт.: Ю.Ю. Бакай, Д.М. Данілік, Д.Ю. Кондратенко та ін.; за заг. ред. Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків, 2023. 189 с.

35. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: навч. посіб. / за ред. д.ю.н., проф. А. М. Статівки. Харків: Юрайт, 2015. 288 с.

36. Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів: матер. Дискус. панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовтня 2017 р.). Харків: Право, 2017. 104 с.

37. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні: моногр. / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Харків: Право, 2016. 360 с.

38. Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доповідей учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнар. юрид. форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т.В. Курман, В.П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. 111 с.

39. Стативка А.Н. Новые виды договорных отношений с участием аграрных товаропроизводителей: моногр. Харків: Право, 1999. 124 с.

40. Туєва О.М. Актуальні проблеми правової регламентації безпечності та якості органічної сільськогосподарської продукції. *Порівняльно-аналітичне право*: Електронне наук. фак. видання юрид. фак-ту ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т». № 3. 2018. С. 159–162.

41. Туєва О.М. Окремі правові аспекти моніторингу та оцінки стану забезпечення продовольчої безпеки. *Право та інновації*. Харків: НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України 2024. №2. С.125-130.

42. Туєва О.М. Теоретичні та практичні питання правового регулювання виробництва та обігу органічної сільськогосподарської продукції. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку*:

колект. монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 192-213 с.

43. Харитонova Т.Є., Григор'єва Х.А. Продовольча безпека в умовах воєнних конфліктів сучасності: правовий досвід іноземних держав / Юридичний науковий електронний журнал.-№ 2/23.- С. 287-291.

44. Шульга М.В. Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення: навч.-практ. посіб. / М.В. Шульга, В.П. Жушман, П.Ф. Кулинич, В.Ю. Уркевич. Харків: Одіссей, 2004. 424 с.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Законодавство України. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/>
3. Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: http://10.106.3.2/index.php?option=com_k2&view=item&id=65:elektronni-resursi.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Офіційний портал Верховної ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>
6. Асоціація фермерів та приватних землевласників України. URL: <http://farmer.co.ua/>

9. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Становлення та розвиток аграрного права як галузі права та юридичної науки.
2. Поняття аграрного права: класичні та новелістичні підходи.

3. Сучасні погляди на предмет аграрного права.
4. Методи аграрного права: доктринальні підходи.
5. Система сучасних принципів аграрного права.
6. Система аграрного права.
7. Аграрно-правова доктрина: поняття та перспективи розвитку.
8. Аграрні правовідносини: поняття, склад і класифікація.
9. Характеристика та види новелістичних аграрних правовідносин.
10. Суб'єкти та об'єкти аграрних правовідносин.
11. Сталий розвиток як пріоритетний напрям аграрно-правового регулювання.
12. Агросфера та агробізнес як категорії аграрного права.
13. Аграрна реформа: генеза та правові засади.
14. Теоретико-правові проблеми регулювання аграрних відносин в умовах сталого розвитку агросфери.
15. Сучасний стан і перспективи розвитку аграрного законодавства.
16. Локальні внутрішньогосподарські нормативно-правові акти як специфічна форма аграрного права.
17. Міжнародно-правове регулювання аграрних відносин.
18. Право СОТ як регулятор аграрних відносин на сучасному етапі.
19. Спільна аграрна політика ЄС: вектори адаптації національного аграрного законодавства.
20. Правові засади, поняття і принципи державної аграрної політики України.
21. Державна підтримка агробізнесу: поняття й види.
22. Сільськогосподарське дорадництво: поняття, форми, правове регулювання.
23. Правове забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації : індикатори, критерії, загрози.
24. Аграрні розписки і аграрні ноти: правова регламентація.

25. Організаційно-правові форми агробізнесу в Україні.
26. Правові основи фермерства в Україні і світі.
27. Сільськогосподарська кооперація: правові засади.
28. Особливості правового становища агрохолдингів та інших корпоративних суб'єктів аграрного права.
29. Особливості змісту інституту правового забезпечення ведення особистого селянського господарства.
30. Аграрний ринок в системі агробізнесу: правова основа.
31. Правове регулювання традиційного аграрного виробництва та його альтернативних форм.
32. Органічне сільськогосподарське виробництво: правове регламентація.
33. Правові засади і види обмежень у здійсненні виробничо-господарської діяльності в агросфері.
34. Правове забезпечення діяльності підсобних виробництв і промислів у сфері агробізнесу.
35. Правовий механізм забезпечення якості і безпечності сільськогосподарської продукції.
36. Правове забезпечення біобезпеки в агросфері.
37. Особливості і правові засади сільськогосподарського землекористування.
38. Договірне забезпечення агробізнесу: доктринальні підходи.
39. Правові основи і вимоги щодо ведення агробізнесу у тваринництві.
40. Правове забезпечення ведення агробізнесу у рослинництві.
41. Аквакультура: поняття та правове регулювання.
42. Сталий сільський розвиток: теоретично-правові підходи.
43. Диверсифікація аграрного виробництва: теоретико-правові аспекти.
44. Особливості банкрутства аграрних товаровиробників.
45. Захист прав суб'єктів агробізнесу.

10. КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Видами поточного контролю знань здобувачів є оперативний та рубіжний (модульний). Оперативний поточний контроль охоплює індивідуальний або груповий контроль засвоєння навчального матеріалу, перевірку підготовленості здобувачів до виконання практичних та семінарських занять, ходу виконання окремих розділів індивідуальних завдань. Рубіжний (модульний) контроль полягає у перевірці знань і практичної підготовленості здобувачів з певної завершеної частини навчальної дисципліни (модуля), умінь виконання індивідуальних завдань, що підлягають виконанню на час проведення такого контролю. Це певний проміжний підсумок роботи здобувача, що дає змогу поглибити і зміцнити його знання. До фонду оціночних засобів поточного контролю знань здобувачів входять: письмова контрольна робота (відповіді на питання лекційного курсу, розв'язання задач, виконання вправ тощо); тестування знань здобувачів з певного розділу (теми) або з певних питань лекційного курсу, усне опитування, виступ на семінарських заняттях (з рефератом, участь у дискусії); перевірки домашніх завдань; участь у наукових конференціях, гуртках, конкурсах, олімпіадах; виконання завдань для самостійного опрацювання (самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; написання рефератів, доповідей, кросвордів, есе тощо та їх презентація, підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів, підготовка реферативних матеріалів з публікацій; написання наукової статті; інші форми роботи); оцінка знань, вмінь, навичок та рівня набутих компетентностей відповідно до розрахункової шкали. Поточний контроль здійснюється викладачами, які ведуть лекційні та семінарські заняття як під час аудиторних занять, так і в час позааудиторної роботи (захист наукових доповідей, написання наукових статей, тез наукових доповідей на

конференцію тощо) у терміни, визначені робочим планом навчальної дисципліни. Завданнями поточного контролю з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» є перевірка розуміння та засвоєння здобувачами певного матеріалу, вироблених навичок, умінь розв'язувати практичні завдання та виконання іншої самостійної роботи, здатності осмислити зміст теми чи розділу з вивчення навчальної дисципліни. Критерії поточного контролю знань здобувачів з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери»: систематичність та активність роботи на лекційних і семінарських заняттях, повнота і ґрунтовність відповіді на питання плану семінарського заняття; уміння обґрунтувати свою точку зору при обговоренні доповіді; повнота і переконливість наведених доводів при розв'язанні казусів; посилення на норми національного та міжнародного права, судову та правозастосовну практику за поточною темою; виконання письмових практичних завдань; виконання контрольних та інших самостійних робіт. Загальна кількість балів за поточний контроль складає 40 балів. Поточне оцінювання знань з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» включає успішність засвоєння певного матеріалу за результатами семінарських занять від 0 до 30 балів, з яких від 0 до 5 балів становить результат за написання двох контрольних робіт, та виконання самостійної роботи від 0 до 10 балів. Результати поточного оцінювання студентів на семінарських заняттях розраховуються за шкалою від 0 до 2 балу по накопичувальній системі (від 0 до 20 балів за 10 занять). Результати поточного оцінювання студентів при написанні контрольної роботи оцінюються за шкалою від 0 до 5 балів, протягом курсу передбачені дві контрольні роботи.

**Розрахункова шкала та рівень оцінювання роботи студентів на
практичному занятті (усна відповідь, виконання практичного завдання,
підготовка презентації, наукової доповіді тощо)**

Рівень оцінювання знань	Розрахункова шкала знань	Компетентності рівня знань
Відмінний рівень	2	Студент має глибокі міцні і системні знання з теми. Виявляє високу активність роботи на занятті. Вміє застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач. Будує відповідь логічно, послідовно, розгорнуто, використовуючи спеціальну термінологію. Здатен опрацьовувати та застосовувати акти аграрного законодавства.
Типовий рівень	1,5	Студент має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формулюванні відповідей, також недостатньо вміє самостійно обґрунтувати та інтерпретувати результати, не може вийти за межі теми. Має певні складнощі при застосуванні актів аграрного законодавства.
Пороговий рівень	1	Студент має прогалини

		в знаннях з теми. Надає неповні відповіді й допускає помилки при розв'язанні завдань. Має складності при застосуванні актів аграрного законодавства та визначенні теоретичних питань, на які розраховані завдання.
Незадовільний рівень	0	Студент має фрагментарні знання з теми або відсутність таких знань. Не обґрунтовує відповіді за темою заняття, допускає істотні помилки при розв'язанні завдань. Пасивність у роботі на практичних заняттях. Не володіє навичками застосування актів аграрного законодавства.

В процесі поточного контролю рівня знань здобувачів після другого та четвертого блоків вивчення навчального матеріалу проводяться письмові контрольні роботи (тестування) за розрахунковою шкалою від 0 до 5 балів по накопичувальній системі (від 0 до 10 балів за 2 роботи).

Розрахункова шкала та рівень оцінювання контрольної роботи (письмова контрольна робота або тестування)

Рівень оцінювання знань	Розрахункова шкала знань	Компетентності рівня знань
Відмінний рівень	5	Здобувач має глибокі міцні і системні знання з відповідного навчального матеріалу.

		Знає зміст чинного аграрного законодавства, вміє застосовувати його для вирішення передбачених завдань. Вміє використовувати здобуті теоретичні знання для розв'язання поставлених проблем.
Типовий рівень	4-3	Здобувач має міцні ґрунтовні знання, вміє застосовувати їх на практиці, але може допустити неточності, окремі помилки в формулюванні відповідей, також недостатньо вміє самостійно обґрунтувати та інтерпретувати результати. Вміє застосовувати акти аграрного законодавства та знає їх основний зміст, але може допустити неточності, окремі помилки в формулюванні відповідей.
Пороговий рівень	2-1	Здобувач має знання з відповідного блоку навчального матеріалу, але може допускати суттєві помилки. Має певні складнощі при застосуванні актів аграрного законодавства.
Незадовільний рівень	0	Здобувач має фрагментарні знання з навчального матеріалу

		відповідного блоку. Не володіє термінологією, не орієнтується у змісті основного навчального матеріалу.
--	--	---

Виконання самостійної роботи з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» оцінюється за розрахунковою шкалою від 0 до 10 балів. Оцінювання здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій для індивідуальної роботи студентів з навчальної дисципліни «Аграрне право».

Розрахункова шкала та рівні оцінювання самостійної (індивідуальної) роботи здобувачів (реферат, доповідь, наукова стаття, тези доповіді та ін.)

Рівень оцінювання знань	Розрахункова шкала знань	Компетентності рівня знань
Відмінний рівень	10	Запропонована здобувачем робота викладена в обсязі, що вимагається. Робота має самостійний характер, достатній рівень для поставленої проблеми та її вирішення. Спирається на базовий теоретичний і практичний матеріал, має змістовний аналіз аграрного законодавства, містить нову інформацію з даного питання і пропозиції щодо її застосування.
Типовий рівень	6	Запропонована здобувачем робота викладена в обсязі, що вимагається, оформлена

		грамотно, спирається переважно на базовий теоретичний і законодавчий матеріал, але містить певні недоліки у висвітленні питання, яке досліджувалось.
Пороговий рівень	3	Робота спирається на базовий теоретичний матеріал, але не має самостійного характеру. Виклад матеріалу неточний, присутні недоліки у висвітленні теми, містить протиріччя з положеннями чинного законодавства, відсутня достатня аргументація висновків.
Незадовільний рівень	0	Робота базується на фрагментарних знаннях з курсу. Тема дослідження не розкрита. Не відповідає вимогам, що передбачені до оформлення відповідного виду робіт.

Поточний контроль основної частини матеріалу навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» рекомендується завершувати не пізніше передостаннього навчального тижня семестру. Перелік питань, завдань та тестів, порядок і час їх складання доводяться до відома здобувачів. Підсумковий контроль знань здобувачів

Підсумковий контроль – це семестровий контроль, що проводиться в обсязі навчальних матеріалів, визначеному робочою навчальною програмою навчальної дисципліни, що вивчається протягом семестру у терміни,

встановлені робочим навчальним планом. Завданням підсумкового контролю є перевірка засвоєння здобувачем теоретичного і практичного матеріалу з навчальної дисципліни, розуміння програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчо використовувати накопичені знання, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблематики з навчальної дисципліни. Формами підсумкового контролю є залік та іспит.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» проводиться у формі іспиту. Фонд оціночних засобів підсумкового контролю навчальної дисципліни «Аграрне право» складає перелік питань, які дозволяють оцінити знання, вміння та рівень набутих компетентностей відповідно до визначеної розрахункової шкали. Основні питання з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» містяться у екзаменаційних білетах, які містять по три питання. До іспиту допускаються здобувачі, які були присутніми на лекційних заняттях з навчальної дисципліни і набрали не менше мінімальної кількості балів за результатами роботи на семінарських заняттях (20 балів).

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах поточного та підсумкового контролю знань здобувачів. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку згідно зі шкалою критеріїв та рівнів підсумкового оцінювання знань здобувачів.

Критерії та рівні підсумкового оцінювання знань здобувачів

Підсумкове оцінювання рівня знань здобувачів з навчальної дисципліни «Аграрне право України в умовах сталого розвитку агросфери» здійснюється на основі результатів поточного та підсумкового контролю знань студентів за 100- бальною шкалою. Результати поточного контролю розраховуються за

шкалою від 0 до 40 балів; підсумковий контроль знань студентів оцінюється за шкалою від 0 до 60 балів.

Розподіл балів поточного та підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Аграрне право»

Поточний контроль (від 0-2 балів; 10 занять)	Письмова контрольна робота (тестування) (від 0 до 5 балів; 2 роботи)	Самостійна робота (від 0 до 10 балів)	Загальна кількість балів за поточний контроль	Підсумковий контроль (іспит)	Сумарний результат поточного та підсумкового контролів
0-20	0-10	0-10	0-40	0-60	0-100

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку згідно зі шкалою, наведеною нижче.

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	ДОБРЕ – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75-79
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але із значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як	2	35-59

	перескласти		
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34